

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อหาความสัมพันธ์ (correlational descriptive study) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ระเบียบวิธีวิจัยนำมาประยุกต์ในการศึกษานี้เป็นดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้ป่วยวัณโรคทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลอุดรธานี จากปีงบประมาณ 2543 จำนวน 253 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ โดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดอำนาจการทดสอบ (power analysis) เท่ากับ .80 และขนาดของความสัมพันธ์ที่ต้องการศึกษา (effect size) เท่ากับ .30 และกำหนดให้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 (α) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 88 ราย (Polit & Hungler, 1999) และผู้ศึกษาจึงได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 100 ราย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นวัณโรคปอด
2. รับการรักษาด้วยยาเป็นระยะเวลา 2 เดือนขึ้นไป
3. สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้เข้าใจ
4. ยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ ประเภทของผู้ป่วย และระยะเวลาในการรักษา

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การรับรู้สมรรถนะแห่งตน ซึ่งผู้ศึกษาแปลจากแบบวัด Self-Efficacy Scale ของ ชิรเรอร์และคณะ (Sherer et al., 1982) โดยใช้เฉพาะแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนโดยทั่วไป จำนวน 17 ข้อ ซึ่งมีข้อคำถามที่มีความหมายทั้งทางบวก และทางลบ เพื่อประเมินถึงระดับความเชื่อมั่นในความสามารถแห่งตนในการกระทำกิจกรรมโดยทั่วไป ในการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ศึกษาจะให้กลุ่มตัวอย่างประเมินด้วยตนเองในแต่ละข้อความ ผู้ตอบจะเลือกเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบมากที่สุด ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 อันดับ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดเห็นค่อนข้างมาก
เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่แน่ใจในข้อความประโยคนั้น
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้ตอบ

การให้คะแนนแบบวัดการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ จึงมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้ คือ

		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	4	1
เห็นด้วย	ให้คะแนน	3	2
เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	2	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	1	4

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ได้แบ่งระดับการให้คะแนนตามหลักการทางสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นดัชนีในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง (กานดา พูนทวีลาภ, 2539) เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนดังกล่าว เป็นดังนี้

ระดับ	ค่าคะแนน
ระดับต่ำ	น้อยกว่า $\bar{X} - 1 S.D$
ระดับปานกลาง	ระหว่าง $\bar{X} \pm 1 S.D$
ระดับสูง	มากกว่า $\bar{X} + 1 S.D$

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ซึ่งเป็นแบบประเมินถึงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ที่ผู้ศึกษาสร้างจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 4 ด้าน จำนวน 38 ข้อ ในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ	17 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-17
ด้านภาวะโภชนาการ	7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 18-24
ด้านการพักผ่อนและการผ่อนคลายความเครียด	8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 25-32
ด้านการออกกำลังกาย	7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 33-38

ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 อันดับ และกำหนดให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว ซึ่งลักษณะของคำตอบมีดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	หมายถึง	กิจกรรมนั้นท่านปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอทุกวันหรือทุกครั้ง
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	หมายถึง	กิจกรรมนั้นท่านปฏิบัติเกือบทุกครั้งหรือเป็นส่วนมาก (ปฏิบัติ 4-6 วัน/สัปดาห์)
ปฏิบัติบางครั้ง	หมายถึง	กิจกรรมนั้นท่านปฏิบัติเป็นบางครั้ง (ปฏิบัติ 1-3 วัน/สัปดาห์)
ไม่ปฏิบัติเลย	หมายถึง	กิจกรรมนั้นท่านไม่ปฏิบัติเลย

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ที่มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ การให้คะแนนจะขึ้นกับลักษณะของข้อความ ดังนี้

		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน	4 คะแนน	1 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	ให้คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน	4 คะแนน

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แบ่งระดับการให้คะแนนตามหลักการทางสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นคตินี้ในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง (กานดา พูนทวีลาภ, 2539) เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนดังกล่าว เป็นดังนี้

ระดับ	ค่าคะแนน
ระดับต่ำ	น้อยกว่า $\bar{X} - 1 S.D$
ระดับปานกลาง	ระหว่าง $\bar{X} \pm 1 S.D$
ระดับสูง	มากกว่า $\bar{X} + 1 S.D$

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา

แบบสัมภาษณ์การรับรู้สมรรถนะแห่งตน ผู้ศึกษาได้ใช้แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนซึ่งพัฒนาโดย ชรีเรอร์ และคณะ (Sherer et al., 1982) โดยใช้เทคนิคการแปลย้อนกลับ (back translation) โดยในขั้นตอนแรกผู้ศึกษาได้ทำการแปลแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จากนั้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยจำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของการแปล โดยการแปลกลับจากฉบับภาษาไทยที่ผู้ศึกษาได้แปลไว้กลับเป็นภาษาอังกฤษ ขั้นตอนจากนั้นผู้ศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงกัน (equivalence) ของแบบประเมินทั้งสองฉบับ คือ ฉบับเดิมของ ชรีเรอร์ และคณะ กับแบบสัมภาษณ์ที่แปลย้อนกลับเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบความหมายของภาษา หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ฉบับภาษาไทยไปทดสอบหาความเชื่อมั่นกับผู้ป่วยวัณโรค ณ ศูนย์วัณโรคเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย

แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวคิดของเพนเดอร์ (Pender, 1996) ซึ่งผู้ศึกษาเลือกมาเพียง 4 ด้าน ที่มีความจำเป็นต่อแบบแผนการรักษาและเหมาะสมกับผู้ป่วยวัณโรค ดังนี้ คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านการพักผ่อนและการผ่อนคลายความเครียด และด้านการออกกำลังกาย โดยนำไปตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพประจำศูนย์วัณโรค 1 ท่าน แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมโรคติดต่อ 1 ท่าน และ อาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วจึงนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบหาความเชื่อมั่นกับผู้ป่วยวัณโรค ณ ศูนย์วัณโรคเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 10 ราย

2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไปทดลองใช้กับผู้ป่วยวัณโรคที่มารับบริการ ณ ศูนย์วัณโรคเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย และคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (ยูคิ ภาษา และคณะ, 2540) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เท่ากับ .84 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เท่ากับ .82

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาคำเนิการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุดรธานี เพื่อขออนุญาตรวบรวมข้อมูลที่คลินิกวัณโรค ฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลอุดรธานี ทุกวัน สัปดาห์ เวลา 13.00 น – 16.00 น.

2 หลังจากได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้ศึกษาเข้าพบหัวหน้างานฝ่ายเวชกรรมสังคม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในฝ่ายเวชกรรมสังคม เพื่อแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือในการศึกษานี้

3. ผู้ศึกษาคำเนิการสำรวจรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง จากทะเบียนผู้ป่วยวัณโรคที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลอุดรธานี และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

4. ส่วนขั้นตอนการสัมภาษณ์ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่มารับบริการตรวจรักษาที่คลินิกวัณโรคของโรงพยาบาลอุดรธานี และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่บ้านเป็นดังนี้

4.1 ผู้ศึกษาเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่างที่มารอดตรวจ ณ คลินิกวัณโรค ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือในการศึกษาและการตอบแบบสัมภาษณ์

4.2 ผู้ศึกษาเข้าพบเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่มีผู้ป่วยวัณโรคขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอความร่วมมือในการประสานงานกับผู้ป่วยวัณโรคเพื่อการขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่บ้าน จากนั้นจึงเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่างที่บ้าน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือในการศึกษา และการตอบแบบสัมภาษณ์

5. ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง

6. ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำโดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical package for social science / for window) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาแจกแจงความถี่ โดยคำนวณหาค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. คะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตน นำมาหาคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าคะแนนสูงสุด และค่าคะแนนต่ำสุด โดยนำเสนอระดับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง
3. คะแนนด้านพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยนำมาคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าคะแนนสูงสุด และค่าคะแนนต่ำสุด โดยนำเสนอระดับของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ซึ่งจะพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามเกณฑ์ของ มันโรว์ และ เพจ (Munro & Page, 1997) ดังนี้

ค่าตั้งแต่ 0.00 ถึง 0.25	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก
ค่าตั้งแต่ 0.26 ถึง 0.49	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
ค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 0.69	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
ค่าตั้งแต่ 0.70 ถึง 0.89	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
ค่าตั้งแต่ 0.90 ถึง 1.00	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก